

ISSN: 2985-2366 (Online)

วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
Journal of Administration Management and Sustainable Development

Homepage: <https://so15.tci-thaijo.org/index.php/jamsd>
e-mail: jamsdonline@gmail.com

การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

Teacher participation in the academic affairs administration of the Bandung
Group 1 under the Officer of Udon Thani Primary Educational Service Area 3

นิชาภา พันธุ์ศิลา^{1*}, อมรทิพย์ เจริญผล², ชารี มณีศรี³

Nichapa Pansila^{1*}, Amorntip Charoenphol², Charee Maneesri³

^{1,2,3}หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี วิทยาเขตอุดรธานี

^{1,2,3}Master of Education Program in Educational Administration, Ratchathani University, Udon Thani Campus

*Corresponding author's e-mail: pansila2569@gmail.com^{1*}

Received: March 06, 2026

Revised: March 19, 2026

Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ และแนวทางพัฒนาในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 จำนวน 152 คน ได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย ด้วยวิธีการจับสลาก เป็นข้าราชการครู จำนวน 114 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 19 คน พนักงานราชการ (ครู) จำนวน 1 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 18 คน มีค่าความเที่ยงตรง ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 เก็บรวบรวมข้อมูลผ่าน google form ได้รับตอบกลับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษา 2. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วม

ของครูในการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ สถานศึกษาควร จัดประชุมปฏิบัติการให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและบริบทท้องถิ่น ตั้งคณะทำงานเทคโนโลยีจากครูทุกกลุ่มสาระเพื่อกำหนดนโยบายการใช้เทคโนโลยี ตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อจากครูทุกช่วงชั้นเพื่อวางแผนพัฒนาสื่อ แต่งตั้งคณะกรรมการจากครูทุกกลุ่มสาระเพื่อสำรวจและจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ การวัดผลจากครูทุกช่วงชั้นเพื่อกำหนดแนวทางประเมินที่หลากหลาย พัฒนาระบบนิเทศแบบกัลยาณมิตรโดยให้ครูร่วมกำหนดประเด็นการนิเทศ และแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพจากครูทุกฝ่ายเพื่อกำหนดมาตรฐานและเป้าหมาย

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การบริหาร, งานวิชาการ

Abstract

This research aimed to study the level of teacher participation in academic administration and development guidelines for teacher participation in academic administration in the Bandung 1 school group. The sample consisted of 152 teachers from Bandung 1 school group, selected using stratified random sampling and simple random sampling by lottery. This included 114 civil service teachers, 19 assistant teachers, 1 government employee (teacher), and 18 contract teachers. The research instrument was validated with scores ranging from 0.67 to 1.00, demonstrating a reliability of 0.96. Data were collected using google forms, achieving a 100% response rate. The analysis involved frequency, percentage, mean, standard deviation, and content analysis. Research findings: 1. Teacher participation in academic administration at Bandung 1 school group, under the Udon Thani primary educational service area office 3, was evaluated as being at a high level overall. The highest mean was found in participation to implementing digital technology in education, followed by participation in curriculum management and in the development of internal quality assurance systems. The lowest mean was recorded for participation in educational supervision. 2. Development guidelines for teacher participation include the following: schools should organize curriculum analysis workshops, establish technology committees representing all subject groups, create media development committees across various grade levels, appoint learning resource committees, form assessment committees that focus on diverse evaluation methods, develop collegial supervision systems that incorporate teacher input, and establish quality assurance committees from all departments to set standards and goals.

Keywords: participation, administration, academic affairs

ความสำคัญของปัญหาการวิจัย

การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการถือเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา ในสถานศึกษา เนื่องจากครูเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตลอดจน การพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอน การเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน ตัดสินใจ และดำเนินงานด้านวิชาการ ร่วมกับผู้บริหารจึงช่วยให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมให้ครูเกิดความตระหนักในบทบาท

หน้าที่ ความรับผิดชอบ และความเป็นเจ้าของร่วมในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้ นโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการศึกษาและการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลกในศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษาจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจร่วมกัน ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้านการศึกษา (วีระศักดิ์ วงศ์อินทร์, 2557)

จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมา พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ทางการศึกษาของผู้เรียน โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมทางการศึกษา ตลอดจนการวัดและประเมินผล ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม แม้งานวิจัยจำนวนมากจะศึกษาเกี่ยวกับบทบาทหรือการมีส่วนร่วมของครูในงานวิชาการ แต่ยังพบข้อจำกัดในด้านการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่าง “ระดับการมีส่วนร่วมของครู” กับ “แนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ” ในบริบทของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาการศึกษาในระดับประเทศยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นทั้งด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และทักษะดิจิทัล ควบคู่กับคุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพและสามารถขับเคลื่อนประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ในบริบทของ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ซึ่งกำกับดูแลสถานศึกษา จำนวน 203 แห่ง ใน 6 อำเภอ มีนโยบายมุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีมาตรฐานระดับสากลบนพื้นฐานของความเป็นไทย โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมการบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการพัฒนาการศึกษา อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาริบทของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 พบว่า ครูยังมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมด้านวิชาการบางประการ เช่น ภาระงานที่หลากหลาย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านวิชาการที่ยังไม่ทั่วถึง และแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งอาจส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการในระดับโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3, 2566) นอกจากนี้ ข้อมูลผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน หรือ O-NET ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 พบว่าคะแนนเฉลี่ยรวมของนักเรียนในเขตพื้นที่อยู่ที่ 59.83 ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่ 58.22 เพียงเล็กน้อย แสดงให้เห็นว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนยังอยู่ในระดับปานกลาง และยังมีโอกาสพัฒนาให้สูงขึ้นได้ผ่านการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ รวมถึงช่องว่างขององค์ความรู้จากงานวิจัยที่ผ่านมา และบริบทของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยมุ่งศึกษาทั้งระดับการมีส่วนร่วมของครูในงานวิชาการและแนวทางในการพัฒนาหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมดังกล่าว เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาและการบริหารแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษา และพัฒนาผู้เรียนให้มีสมรรถนะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนกลุ่มบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนกลุ่มบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอหัวข้อดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานแบบมีส่วนร่วม

ความหมายของการบริหารแบบมีส่วนร่วม การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีบทบาทในกระบวนการบริหาร ตั้งแต่การคิด วางแผน ตัดสินใจ ดำเนินงาน และประเมินผล โดยเน้นความร่วมมือ ความไว้วางใจ ความรับผิดชอบร่วม และภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและความสามารถ (สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2554) แนวคิดนี้มุ่งพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน

ความสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม นักวิชาการเห็นพ้องกันว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกลไกสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพองค์กร โดยช่วยให้การตัดสินใจมีความรอบคอบ โปร่งใส และตอบสนองเป้าหมายองค์กรได้ชัดเจน (สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล, 2554) อีกทั้งยังส่งเสริมความร่วมมือ การฝึกกำลัง และการมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกองค์กร ซึ่งต้องอาศัยผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมในการสร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับจากทุกฝ่าย

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg et al. (1959) อธิบายว่าแรงจูงใจในการทำงานเกิดจากปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมและได้รับการยอมรับจะช่วยเสริมแรงจูงใจและประสิทธิภาพในการทำงาน ขณะที่ทฤษฎีระบบการบริหาร 4 ระบบของ Likert (1967) ชี้ให้เห็นว่าระบบที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (System 4) มีประสิทธิภาพสูงสุดเพราะส่งเสริมความไว้วางใจ การสื่อสารสองทาง และการทำงานเป็นทีม ทั้งสองทฤษฎีจึงเป็นฐานแนวคิดสำคัญของการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่สะท้อนคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยมีพื้นฐานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่กำหนดให้กระจายอำนาจด้านวิชาการสู่สถานศึกษา นักวิชาการอธิบายสอดคล้องกันว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง กระบวนการวางแผน กำกับ ติดตาม และพัฒนางานด้านการเรียนการสอน การวิจัย การนิเทศ การวัดและประเมินผล ตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563)

ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญที่กำหนดคุณภาพผู้เรียน มาตรฐาน และความน่าเชื่อถือของโรงเรียน นักวิชาการเห็นตรงกันว่า ความสำเร็จของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการบริหารงานวิชาการ หากดำเนินการอย่างมีคุณภาพจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม และทักษะที่จำเป็น พร้อมทั้งสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ปกครองและชุมชน (ศิวพร ละหารเพชร, 2562; ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563; วราพร สิ้นศิริ, 2564; สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562)

สรุปจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีบทบาทในกระบวนการบริหารอย่างครบวงจร ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือ ความไว้วางใจ

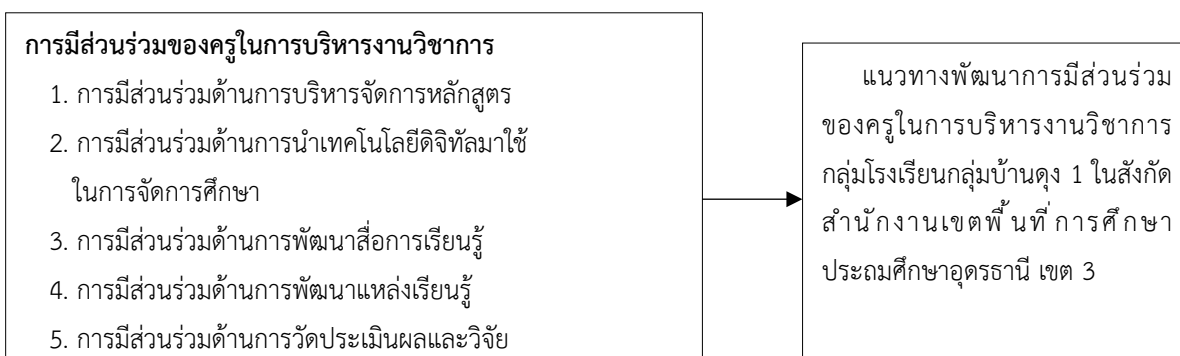
และความรับผิดชอบร่วมกัน ส่งผลให้องค์กรดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และยั่งยืน ในด้านทฤษฎี แนวคิดเรื่องแรงจูงใจและรูปแบบการบริหารชี้ให้เห็นว่า การสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมควบคู่กับการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การสื่อสารสองทาง และการทำงานเป็นทีม จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานขององค์กรได้อย่างชัดเจน สำหรับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา ถือเป็นภารกิจหลักที่กำหนดคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ครอบคลุมการวางแผน พัฒนา กำกับ และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักการบริหารแบบมีส่วนร่วมในงานวิชาการ จึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและความสำเร็จของสถานศึกษาในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมโดยผู้วิจัยกำหนดกรอบเนื้อหาการวิจัยจากแนวคิด การบริหารงานด้านวิชาการมี 7 ด้าน ได้แก่ 1. การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2. การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา 3. การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 4. การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5. การมีส่วนร่วมด้านการวัดประเมินผลและวิจัย 6. การมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษา และ 7. การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สามารถแสดงได้ตามภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ มีรายละเอียดการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ครูกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 เป็นครูจำนวน 242 คน จำแนกเป็น ข้าราชการครู จำนวน 181 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 31 คน พนักงานราชการ (ครู) จำนวน 1 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 29 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 152 คน

จำแนกเป็นข้าราชการครู จำนวน 114 คน ครูผู้ช่วย จำนวน 19 คน พนักงานราชการ (ครู) จำนวน 1 คน และครูอัตราจ้าง จำนวน 18 คน โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (stratified random sampling) และสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร งานวิจัย และแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ โดยประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) และแบบสอบถามความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการ (checklist) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยการหาค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของ Likert ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยกำหนดคะแนนดังนี้ เห็นด้วยมากที่สุด (5 คะแนน) เห็นด้วยมาก (4 คะแนน) เห็นด้วยปานกลาง (3 คะแนน) เห็นด้วยน้อย (2 คะแนน) และเห็นด้วยน้อยที่สุด (1 คะแนน) แบบสอบถามในตอนที่ 2 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 35 ข้อ ครอบคลุมการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้ 1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2. ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา 3. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ 4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 5. ด้านการวัดและประเมินผลและการวิจัย 6. ด้านการนิเทศการศึกษา และ 7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน โดยข้อคำถามเป็นลักษณะสถานการณ์ทั่วไปและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบตามสภาพการปฏิบัติจริงของตน

2.2 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เพื่อศึกษาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามของขจรรัช พินิจนิกร (2568) ศึกษาเรื่องการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดหนองบัวลำภู มาเป็นแนวทางในการพัฒนาเครื่องมือให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นนำแบบสอบถามที่พัฒนาแล้วเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหาและภาษาที่ใช้ ก่อนนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเหมาะสมของสำนวนภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหา และความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย พร้อมทั้งพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ผลการประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาพบว่า ค่า IOC ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.67–1.00 จากนั้นผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try-out) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกและค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) กับครูในกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผลการวิเคราะห์ พบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 หลังจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และจัดพิมพ์เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยการใช้การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) พร้อมทั้งสรุปผลโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยรวบรวมและตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืน ซึ่งมีข้อมูลครบถ้วนสมบูรณ์ทุกฉบับ จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งภาพรวมและรายด้าน แล้วนำผลการวิเคราะห์มาแปลความหมายตามเกณฑ์ของเบสต์และคานัน (Best & Khan, 1998) โดยกำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ย 4.51 - 5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด 3.51 - 4.50 หมายถึงระดับมาก 2.51 - 3.50 หมายถึงระดับปานกลาง 1.51 - 2.50 หมายถึงระดับน้อย และ 1.00 - 1.50 หมายถึงระดับน้อยที่สุด ตามลำดับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งเป็น 2 ส่วน คือ การวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 โดยวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามด้วยค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) ส่วนการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ใช้สถิติค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงระดับการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 โดยภาพรวม

ด้านที่	การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1	ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร	4.40	0.47	มาก
2	ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา	4.41	0.40	มาก
3	ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้	4.21	0.50	มาก
4	ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	4.17	0.46	มาก
5	ด้านการวัดประเมินผลและวิจัย	4.23	0.49	มาก
6	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.13	0.48	มาก
7	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	4.25	0.48	มาก
	รวม	4.26	0.47	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.47) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.40) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.47) และ

การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.48) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.48)

แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ได้มาจากการนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของครูมาสังเคราะห์ร่วมกับข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ซึ่งมีความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยผู้วิจัยได้รวบรวมข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เพื่อจัดกลุ่มประเด็นที่มีความสอดคล้องกัน จากนั้นสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่แนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ผลการสังเคราะห์พบว่า แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สามารถจำแนกออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษาควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและบริบทท้องถิ่น สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และชุมชน ผู้บริหารควรกระจายอำนาจให้ครูมีบทบาทสำคัญในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสาระท้องถิ่น สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่มีตัวแทนครูจากทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับโรงเรียนต้นแบบด้านการพัฒนาหลักสูตร และสถานศึกษาควรมีการปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีครูจากทุกกลุ่มสาระฯ ควรมีแผนการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ควรส่งเสริมการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับครูทุกคนผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ ควรส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การใช้เทคโนโลยีในการสอนระหว่างเพื่อนครู สถานศึกษาควรจัดเวทีให้ครูได้นำเสนอนวัตกรรมการสอนที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และควรมอบรางวัลเชิดชูเกียรติครูที่สร้างสรรค์ผลงานดีเด่น เพื่อสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง

3. ด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีตัวแทนครูจากทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระฯ ควรกำหนดทิศทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทของโรงเรียน ควรส่งเสริมให้ครูร่วมกลุ่มตามความสนใจพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายรูปแบบโดยจัดกิจกรรม PLC (professional learning community) สถานศึกษาควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มเพื่อให้ครูได้นำเสนอสื่อการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และรับฟังข้อเสนอแนะจากเพื่อนครูต่างโรงเรียนเพื่อนำไปสู่การต่อยอดและพัฒนาสื่อให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

4. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ประกอบด้วยครูจากทุกกลุ่มสาระฯ ควรจัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ควรส่งเสริมให้ครูกระตุ้นการเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนธรรมชาติ สวนสมุนไพร ลานวิทยาศาสตร์ หรือมุมอาเซียนศึกษา สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ราษฎร์ท้องถิ่น และหน่วยงานภายนอกในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และควรสนับสนุนให้ครูร่วมกันออกแบบและพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ในโรงเรียนที่สร้างสรรค์

5. ด้านการวัดผลประเมินผลและการวิจัย สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผลและการวิจัยที่มีตัวแทนครูจากทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระฯ ควรกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริงของผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ครูร่วมกันพัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิพากษ์เครื่องมือประเมินระหว่างครูผู้สอนในกลุ่มสาระเดียวกันและต่างกลุ่มสาระฯ และควรสร้างระบบที่เลี้ยงด้านการวิจัยในชั้นเรียนช่วยเหลือครู

6. ด้านการนิเทศการศึกษา สถานศึกษาควรพัฒนาระบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นการนิเทศที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนโดยให้ครูจับคู่ สะท้อนผลการสอนร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ และเป็นระบบ สถานศึกษาควรจัดตั้งทีมนิเทศในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ และครูที่มีความเชี่ยวชาญและได้รับการยอมรับจากเพื่อนครูให้ทำหน้าที่เป็นผู้นิเทศและให้คำแนะนำในประเด็นเฉพาะด้าน

7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในที่มีตัวแทนครูจากทุกฝ่าย ควรกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและเป้าหมายความสำเร็จที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของโรงเรียน ควรส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ควรใช้ข้อมูลจากการประเมินตนเองและผลการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นฐานในการวางแผน ควรพัฒนาระบบการจัดเก็บและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพภายใน และควรมอบหมายให้ครูรับผิดชอบตามความถนัด ความสนใจและสร้างความเข้าใจในการใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาคุณภาพ

การอภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงเกี่ยวกับการศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษารองลงมา คือ การมีส่วนร่วมด้านการบริหารจัดการหลักสูตร และการมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ขณะที่ด้านการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ผลการวิจัยดังกล่าวอาจอธิบายได้จากบริบทของสถานศึกษาในปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของผู้เรียน ส่งผลให้ครูมีบทบาทในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษามากขึ้น นอกจากนี้ นโยบายด้านการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ของหน่วยงานทางการศึกษา ยังเป็นปัจจัยที่สนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วมในด้านดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง ในเชิงทฤษฎีแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วม (participative management) อธิบายว่าการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์กรจะช่วยเพิ่มความรับผิดชอบ ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะในงานวิชาการที่ครูเป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง การมีส่วนร่วมของครูจึงส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการดำเนินงานทางวิชาการของสถานศึกษา นอกจากนี้แนวคิดการบริหารแบบกระจายอำนาจทางวิชาการยังชี้ให้เห็นว่าการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิรา เกษมราษฎร์ (2559) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ซึ่งพบว่าครูมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก สำหรับประเด็นที่พบว่าการมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอาจเนื่องมาจากการนิเทศการศึกษามักเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษา หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายเฉพาะด้าน ทำให้ครูทั่วไปไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการนิเทศไม่มากนัก อีกทั้งการนิเทศยังต้องอาศัยความรู้และทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดสำคัญในการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมอย่างทั่วถึง

2. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ได้แก่ ควรส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง และบริบทท้องถิ่นผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ พร้อมทั้งพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยกระจายอำนาจให้ครูมีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างหลักสูตร กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และสาระท้องถิ่น จัดตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตรที่มีตัวแทนครูทุกกลุ่มสาระ ส่งเสริมการศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนต้นแบบ และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวิจิตา แยมศรี และพัชรา เดชโฮม (2564) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าผู้บริหารส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ พันธกิจของสถานศึกษาให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดอบรมพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ตลอดจนให้ครูมีส่วนร่วมในการติดตาม การประเมินผลและการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปใช้

2.2 การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีตัวแทนครูจากทุกกลุ่มสาระ จัดทำแผนบูรณาการเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ พัฒนาทักษะดิจิทัลของครูผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการและชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การนำเสนอวัตกรรมการสอน และการยกย่องเชิดชูผลงานเพื่อสร้างแรงจูงใจ ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการวางแผนและพัฒนาหลักสูตรเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา ทรงพระ และคณะ (2565) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนในเครือข่ายโนนนารายณ์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2 พบว่า ปัจจุบันมีความจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยี ที่ทันสมัยในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรองค์ประกอบที่สำคัญ คือ วัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อที่มีตัวแทนครูทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระ กำหนดทิศทางการพัฒนาสื่อให้สอดคล้องกับหลักสูตรและบริบทโรงเรียน ส่งเสริมการรวมกลุ่มตามความสนใจผ่านกิจกรรม PLC และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนเพื่อยกระดับคุณภาพสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภา ทองหง่า (2554) ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจให้กับนักเรียน เป็นการกระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ เนื่องจากสื่อการสอนมีอิทธิพลสูงต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนในยุคปัจจุบัน

2.4 ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่มีตัวแทนครูจากทุกกลุ่มสาระ จัดทำทะเบียนแหล่งเรียนรู้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียนให้สอดคล้องกับหลักสูตร พร้อมส่งเสริมให้ครูออกแบบและพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ที่สร้างสรรค์ เช่น ห้องเรียนธรรมชาติ สวนสมุนไพร ลานวิทยาศาสตร์ และมุมอาเซียนศึกษา รวมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชน ราษฎร์ท้องถิ่น และหน่วยงานภายนอก เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการเรียนรู้จากสภาพจริง แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการเชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้กับบริบทจริงของผู้เรียน แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพันธ์ประภา พูนสิน (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานนิเทศ

การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา พบว่า แหล่งการเรียนรู้เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ และประสบการณ์ ที่สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้แสวงหาความรู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองเพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคล แห่งการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษาจัดแหล่งการเรียนรู้สนับสนุนให้ผู้เรียนรู้ในเรื่องความรู้เกี่ยวกับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ชาติ สังคม และโลก การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่แล้วในสถานศึกษาและท้องถิ่นเป็นหลัก

2.5 ด้านการวัดผลประเมินผลและการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาควรจัดตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผลและการ วิจัยที่มีตัวแทนครูจากทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระ กำหนดแนวทางการประเมินที่หลากหลายและสอดคล้องกับสภาพจริง ส่งเสริม การพัฒนาเครื่องมือประเมินร่วมกัน จัดเวทีแลกเปลี่ยนและวิพากษ์เครื่องมือ รวมถึงสร้างระบบที่เลี้ยงด้านการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการประเมินและการวิจัยอย่างเป็นระบบ แนวทางนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิรา เกษมราษฎร์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 ที่พบว่าการพัฒนาเครื่องมือวัดผลร่วมกันและการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนช่วยเพิ่ม ประสิทธิภาพของการวัดผลและประเมินผล

2.6 ด้านการนิเทศการศึกษา ได้แก่ สถานศึกษาควรพัฒนาระบบนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร เปิดโอกาสให้ครู กำหนดประเด็นนิเทศร่วมกัน ส่งเสริมการนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และจัดตั้งทีมนิเทศในแต่ละกลุ่มสาระ โดยคัดเลือก ครูผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้นิเทศเฉพาะด้าน เพื่อลดความกดดันและส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องแนวคิดการนิเทศสมัยใหม่ ที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของอนันตภรณ์ บุญมี และคณะ (2568) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิบูลย์รักษ์ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างทีมนิเทศภายในโรงเรียน โดยคัดเลือกครู แก่นนำเพื่อเป็นผู้นิเทศภายในโรงเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างแรงจูงใจในการนิเทศ โดยมอบรางวัลหรือประกาศ เกียรติคุณแก่ครูที่มีผลการนิเทศดีเด่น

2.7 ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ได้แก่ สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพ ภายในที่มีตัวแทนครูทุกฝ่าย กำหนดมาตรฐานและเป้าหมายที่สอดคล้องกับบริบทโรงเรียน ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในการ จัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการประเมินเป็นฐานในการวางแผน และพัฒนาระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ให้ครูมีบทบาทในทุกขั้นตอนของกระบวนการประกันคุณภาพ แนวทางดังกล่าวสอดคล้อง กับงานวิจัยของทัศนีย์ เสียงหวาน (2557) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนในกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3 พบว่า แนวทางปฏิบัติการศึกษามีการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาพร้อมทั้งส่งเสริมให้ครูดำเนินการวัดผล ประเมินผลการเรียนตามปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียน ผู้บริหาร ยังให้คำปรึกษาแก่ครูที่มีปัญหาเกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ และมีการนิเทศการเรียนการสอนเพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยเรื่องแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3 ทำให้เกิดองค์ความรู้ว่า การมีส่วนร่วมของครู

ในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระดับการปฏิบัติงาน โดยครูมีบทบาทสำคัญในการนำหลักสูตรไปใช้ การพัฒนาสื่อและแหล่งเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ การวัดและประเมินผล รวมถึงการดำเนินงานด้านการนิเทศและการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของครูในด้านการวางแผน การกำหนดแนวทาง และการพัฒนาระบบงานทางวิชาการของสถานศึกษายังสามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นการเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผน พัฒนางาน และใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง จะเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร ผู้บริหารควรมอบหมายให้ครูร่วมเป็นคณะทำงานในการพัฒนาและขับเคลื่อนหลักสูตรสถานศึกษา และควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางและบริบทท้องถิ่น

1.2 การมีส่วนร่วมด้านการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการศึกษา ผู้บริหารควรให้ครูมีบทบาทในการกำหนดแนวทางขับเคลื่อนการใช้นวัตกรรมการสอนที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และควรจัดตั้งคณะทำงานด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีครูจากทุกกลุ่มสาระฯ

1.3 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับชั้นที่สอนและควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่มีตัวแทนครูจากทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระฯ

1.4 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในระบบการประกันคุณภาพและพัฒนามาตรฐานของแหล่งเรียนรู้ และแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ประกอบด้วยครูจากทุกกลุ่มสาระฯ

1.5 การมีส่วนร่วมด้านการวัดประเมินผลและวิจัย ผู้บริหารควรให้ครูมีส่วนร่วมในการจัดทำคู่มือและแนวทางการประเมินผลที่เป็นมาตรฐานของสถานศึกษา และจัดตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผล และการวิจัยที่มีตัวแทนครูจากทุกช่วงชั้นและกลุ่มสาระฯ

1.6 การมีส่วนร่วมด้านการนิเทศการศึกษา ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูร่วมวางระบบการพัฒนาคณาจารย์วิชาการผ่านกระบวนการนิเทศภายใน และควรพัฒนาระบบการนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

1.7 การมีส่วนร่วมด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ผู้บริหารควรให้ครูเป็นแกนนำในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับระบบและกลไกการประกันคุณภาพภายในแก่บุคลากร และควรแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพภายในที่มีตัวแทนครูจากทุกฝ่าย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การพัฒนานวัตกรรมการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลของกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

2.2 ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนบ้านดุง 1 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กาญจนา ทรงพระ, สุขุม มูลเมือง และสมหญิง จันทุไทย. (2564). การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนในเครือข่ายโนนารายณ์ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 2. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 3(4), 108-120.
- ขจรรัช พินิจนิก, ชารี มณีศรี และสมหมาย สร้อยนาคพงษ์. (2568). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดหนองบัวลำภู. *วารสารการบริหาร การจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 3(1), 136-147.
- ทัศนีย์ เสียงหวาน. (2557). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนในกลุ่มบางละมุง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต 3. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. มีน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พันธ์ประภา พูนสิน. (2547). การบริหารงานนิเทศการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษา มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วราพร สิ้นศิริ. (2564). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัวรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 7(3), 129-146.
- วิจิตา แยมศรี และพัชรา เดชโฮม. (2564). การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา สำนักงานเขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 15(1), 5-14.
- วิภา ทองหำ. (2554). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วีระศักดิ์ วงศ์อินทร์. (2557). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรำไพพรรณี.
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สุทธิรา เกษมราษฎร์. (2559). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล. (2554). การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีประสิทธิภาพ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.

กลุ่มนโยบายและแผน.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. พรักหวานกราฟฟิค.

อนันตกรณ์ บุญมี, อมรทิพย์เจริญผล และสุรางคนา มัณยานนท์. (2568). การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานวิชาการกลุ่มโรงเรียนพิบูลย์รักษ์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 5(3), 1246-1259.

Best, J. W., & Khan, J. V. (1998). *Research in education* (8th ed.). Allyn & Bacon.

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. McGraw-Hill.